

QUY TRÌNH ĐÁNH GIÁ ƯỚC TÍNH NĂNG SUẤT LÚA CẦN THỰC HIỆN ĐÚNG THEO PHƯƠNG PHÁP KHOA HỌC

Trần Thanh Bình (*)

Thực hiện Phương án điều tra năng suất, sản lượng cây lúa ban hành theo Quyết định số 329/QĐ-TCTK ngày 28/4/2008 của Tổng cục trưởng Tổng cục Thống kê thay thế các phương án, hướng dẫn điều tra cùng loại đã được ban hành trước đây. Trong đó, các phương án cũ và mới đều có Quy trình đánh giá ước tính năng suất sản lượng cây lúa. Trong lý luận cũng như thực tiễn, Quy trình chưa được quan tâm đúng mức theo một phương pháp khoa học (hay hàm lượng khoa học chưa cao). Sau khi đánh giá kết quả sản xuất có nhiều ý kiến trái ngược nhau. Để góp phần nâng cao chất lượng số liệu và thông tin thống kê thì phương pháp đánh giá kết quả sản xuất theo từng giai đoạn (ước tính, sơ bộ, chính thức), đặc biệt giai đoạn sơ bộ, chúng ta cần chỉnh lý phương pháp đánh giá để có kết quả cao hơn.

Tại Phương án điều tra thực thu năng suất, sản lượng năm 1996 và năm 2008 đã được nêu đến Quy trình dự báo và điều tra năng suất. Bài viết này chỉ tập trung nói đến Quy trình dự báo năng suất. Trong các quy trình trên (năm 1996 và năm 2008) đã nói đến vai trò, ý nghĩa của con số dự báo là một phần căn cứ khoa học như: Diễn biến mùa màng, tổ chức thăm đồng ở hầu hết các xã, hợp tác xã trong huyện; tham khảo ý kiến đánh giá của nông hộ, UBND, HTX và

các ngành liên quan; đối chiếu số liệu lịch sử; xử lý số liệu; giải thích tăng giảm (đột biến)... Theo tôi, trong quy trình trên thì hàm lượng khoa học chưa cao, chưa sử dụng các phương pháp "cân, đong, đo, đếm ..." thì chưa có thể đảm bảo độ tin cậy để bảo vệ số liệu giữa các cấp và các ngành.

Thời gian qua, vấn đề đánh giá ước tính năng suất lúa được các cấp, các ngành quan tâm; là kết quả lãnh đạo, chỉ đạo của các cấp lãnh đạo thời gian là một vụ sản xuất, 6 tháng, một năm và cho cả nhiệm kỳ. Báo cáo ước tính năng suất, sản lượng cây trồng theo đúng quy trình của Tổng cục Thống kê, có xác nhận của chính quyền địa phương là cấp xã, có khi là cấp huyện. Song để bảo đảm và bảo vệ và đặc biệt là nhiều khi chưa sát đúng với kết quả điều tra thực thu, làm cho công tác tham mưu về số liệu của ngành chưa cao.

Là người được tham gia đánh giá ước tính năng suất lúa ở cấp huyện từ 1987 đến 1991. Đây là thời kỳ khó khăn chung về kinh tế, song có phần thuận lợi đối với công tác thống kê đó là đội ngũ những người làm công tác thống kê đông (cấp huyện 6 đến 9 người), số liệu năng suất và sản lượng đang được đánh giá là quan tâm hơn, ít có các cuộc điều tra,... có điều kiện và thời gian để tập trung cho công tác đánh giá ước tính năng suất cây lúa, xin đề nghị một số ý kiến trong **Quy trình**

[*] Cục Thống kê Hà Tĩnh

đánh giá ước tính năng suất cây trồng (chủ yếu cây lúa) trong Phương án điều tra năng suất cây lúa như sau:

1/ Công tác tổ chức thăm đồng:

Phòng Nông nghiệp cấp huyện chủ trì về công tác tổ chức, tham mưu cho UBND cấp huyện để điều động con người; Phòng Thống kê chủ trì về công tác nghiệp vụ; thành lập các đoàn cán bộ chuyên viên của các ngành liên quan chỉ đạo UBND cấp xã tổ chức sắp xếp kế hoạch thời gian cử cán bộ để thăm đồng đánh giá năng suất lúa cấp xã đảm bảo nội dung và yêu cầu của cấp huyện đề ra.

Căn cứ vào số lượng đơn vị cấp xã và thời gian để thành lập số đoàn của cấp huyện đủ, để có thời gian đánh giá ở mỗi xã ít nhất là 1/2 ngày, số xã cần khảo sát đánh giá ít nhất là 2/3 tổng số xã trong toàn huyện (trong Quy trình của Tổng Cục là đánh giá của tất cả các xã và tổng hợp lên cấp trên... là càng tốt). Tập trung các xã có quy mô diện tích lớn và năng suất cao hoặc xã có biến động lớn về diện tích và biến động lớn về năng suất. Những huyện có điều kiện thì tổ chức đánh giá hết 100% số xã trong toàn huyện. Mỗi đoàn cấp huyện ít nhất có 02 người có chuyên môn nghiệp vụ hoặc được hướng dẫn nghiệp vụ về phương pháp đánh giá ước tính năng suất cây trồng (sẽ nêu ở phần sau). Tránh tổ chức các đoàn đánh giá theo phong trào làm ảnh hưởng đến kết quả tổng hợp toàn huyện.

Thời gian tổ chức thăm đồng đánh giá ở cấp xã trước lúc gặt đại trà khoảng 15 ngày, số liệu phục vụ các cấp lãnh đạo, làm báo cáo sơ bộ với cấp trên và làm cơ sở cho công tác đánh giá chính thức kết quả điều tra thực thu sau này.

2/ Phương pháp đánh giá ước tính sơ bộ năng suất, sản lượng lúa

Sau khi trưng tập cán bộ các đoàn tham gia đánh giá cấp xã, Phòng Thống kê hướng dẫn nghiệp vụ và thực hiện đánh giá ước tính năng suất tại xã theo các nội dung sau:

Mỗi xã phân chia diện tích lúa thành 4 đến 6 vùng (hay xứ đồng) theo quy mô lớn về diện tích từng loại cây trồng của mỗi xã. Mỗi đoàn, cùng với cán bộ xã đánh giá năng suất từng vùng, có phân tích, đánh giá các yếu tố ảnh hưởng và tham khảo kết quả điều tra của những năm trước đây. Các vùng còn lại, căn cứ vào diện tích và năng suất ước tính mà ghép với những vùng có năng suất tương tự. Năng suất bình quân toàn xã theo phương pháp bình quân gia quyền.

Mỗi vùng của xã, cán bộ tham gia thăm đồng đánh giá ước tính năng suất, sản lượng cây trồng cần có cách nhìn tổng thể khi chọn một hoặc đến ba điểm để đánh giá đảm bảo tính khách quan, đại diện trung bình (không tốt quá hay xấu quá) cho toàn xứ đồng. Nếu làm tốt khâu này thì mỗi xứ đồng có thể chọn 1 đến 2 điểm. Điểm đánh giá cách xa bờ khoảng 3 đến 5 mét.

Đối với cây lúa: Dùng thước mét đo khoảng cách, mỗi chiều 1 mét, điểm đặt thước là giữa 2 bụi (hay còn gọi là 2 khóm). Tiến hành đếm số bông bình quân của 1 bụi (đếm 3 bụi), đếm số bụi trên 1 m² (đếm chiều dài nhân với chiều rộng). Trường hợp lúa gieo thẳng, đo tính bình quân số bông trên một m². Tính số hạt bình quân 1 bụi bằng số hạt bình quân một bụi chia cho số bông bình quân 1 bụi.

Kết quả tính theo công thức:

$$\text{ NĂNG SUẤT LÚA (tạ/ha)} = \frac{\text{Số hạt BQ trên 1 bông} \times \text{Số bông BQ 1 bụi} \times \text{Số bụi BQ 1 m}^2 \times \text{Trọng lượng BQ 1000 hạt (gam)}}{10} : 10$$

Ví dụ: Năng suất giống lúa CN 1820 tại gốc là:

$$\text{ NĂNG SUẤT LÚA (tạ/ha)} = \frac{120 \text{ hạt BQ trên 1 bông} \times 4,5 \text{ bông BQ 1 bụi} \times 45 \text{ bụi BQ 1 m}^2 \times 23 \text{ gam/1000 hạt}}{10} : 10 = 55,89 \text{ tạ/ha}$$

Năng suất thực thu tại hộ (sản lượng đồ bỏ) bằng năng suất thực thu tại gốc trừ đi khoảng 2% bờ vùng bờ thửa và khoảng 3% rơi vãi, ta có:

$$\text{ Năng suất thực thu tại hộ} = 55,89 \text{ tạ/ha} \times 95\% = \underline{\underline{53,09 \text{ tạ/ha}}}$$

3/ Công tác đảm bảo để thực hiện

Để thực hiện tốt các nội dung trên. Vụ nghiệp vụ hoàn thiện Quy trình đánh giá ước tính, sơ bộ năng suất cây trồng và chủ trương chỉ đạo thực hiện. Cục Thống kê địa phương chỉ đạo cấp huyện bố trí thời gian, đảm bảo kinh phí để thực hiện tốt công tác đánh giá tại xã.

Phương pháp trên được Cục Thống kê Hà Tĩnh triển khai thực hiện từ năm 2002 với một hình thức là Thư công tác của cấp Phòng Nông nghiệp Cục để cấp huyện tham khảo ứng dụng thực hiện, chưa có hình thức bắt buộc. Trong quá trình thực hiện, có huyện sử dụng "cưỡng" bắt buộc cấp xã và các ngành cấp huyện ứng dụng. Một số huyện như Hương Sơn, Vũ Quang, Hương Khê, Tp Hà Tĩnh thực hiện khá tốt quy trình này. Một số huyện như Đức Thọ, Kỳ Anh, Thạch Hà, Cẩm Xuyên thực hiện không tốt quy trình này. Kết quả cuối cùng số liệu toàn tỉnh có sức thuyết phục chưa cao. Vì vậy, vụ

sản xuất Hè Thu 2008 vừa qua, liên ngành cấp tỉnh chấn chỉnh một bước về phương pháp đánh giá, yêu cầu cấp huyện tổ chức tốt công tác đánh giá thăm đồng ước tính, sơ bộ năng suất sản lượng cây trồng và đưa phương pháp (Quy trình) trên vào phần phụ lục của Công văn số 431 CV-LN/TK-NN ngày 03/9/2008 của Liên ngành Cục Thống kê và Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn để thực hiện. Trong quá trình thực hiện, chúng tôi thấy khó khăn đó là thiếu sự chỉ đạo và hướng dẫn của cấp trên. Điều đó phần nào gây cho cơ sở chủ động về nhân lực cũng như kinh phí thực hiện ■

Tài liệu tham khảo

- 1/ Phương án điều tra năng suất sản lượng các loại cây trồng nông nghiệp năm 1996-2000 số 131/TCTK/NN ngày 18/3/1996 Ban hành theo Quyết định số 300 TCTK/NLTS ngày 19/7/1996 của Tổng Cục Thống kê.
- 2/ Phương án điều tra thống kê nông nghiệp và thủy sản Ban hành theo Quyết định số 329/QĐ-TCTK ngày 28/4/2008 của Tổng cục Thống kê.
- 3/ Công văn Liên ngành số 431 CV-LN/TK-NN ngày 03/9/2008 của Liên ngành Cục Thống kê và Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn Hà Tĩnh về việc Tăng cường công tác đánh giá năng suất, sản lượng các loại cây trồng vụ Hè Thu năm 2008.